

POLSKA I UKRAINA: PORÓWNANIE SYSTEMU OŚWIATY I PRZYDATNE MATERIAŁY

Opracowała: Oksana Czaban
Współpraca: Tadeusz Rudzki

Szkoły polskie i ukraińskie – co warto wiedzieć?

Polska szkoła stoi przed nowym wyzwaniem związanym z rosnącą liczbą dzieci i młodzieży przybywających do Polski z terytorium Ukrainy. Aby ułatwić osobom związanym z edukacją zrozumienie ukraińskiego systemu oświaty dzielimy się podstawowymi informacjami na ten temat.

Dzięki tej prezentacji:

- Dowiesz się o zakresie reformy oświaty w Polsce i Ukrainie.
- Poznasz podobieństwa i różnice w strukturze oświaty obydwu krajów.
- Zobaczysz jak wygląda standardowy ukraiński rok szkolny.

Prezentacja powstała w marcu 2022 w oparciu o materiały wykorzystywane w trakcie szkoleń dla nauczycieli z Polski i Ukrainy zainteresowanych współpracą międzynarodową.

1

ZMIANY W SZKOLNICTWIE UKRAIŃSKIM

Dlaczego warto poznać ukraiński system oświaty

Planując pracę z uczniami ukraińskimi musimy mieć świadomość, że jest on odmienny od polskiego. Oznacza to, że np. uczniowie polscy i ukraińscy będący w tym samym wieku mogą być na innym etapie swojej edukacji. Dlatego dobrze jest zorientować się np. w nazwach szkół ukraińskich, rodzajach egzaminów, etc.

Obydwa kraje – Polska i Ukraina – przeszły w ostatnim czasie przez duże zmiany w systemie oświaty. Nawet jeżeli nie będziemy znać wszystkich szczegółów, warto rozumieć kierunek procesów, które mają miejsce w danym kraju. Dzięki temu będzie nam łatwiej porównywać obydwa systemy i planować naszą pracę.

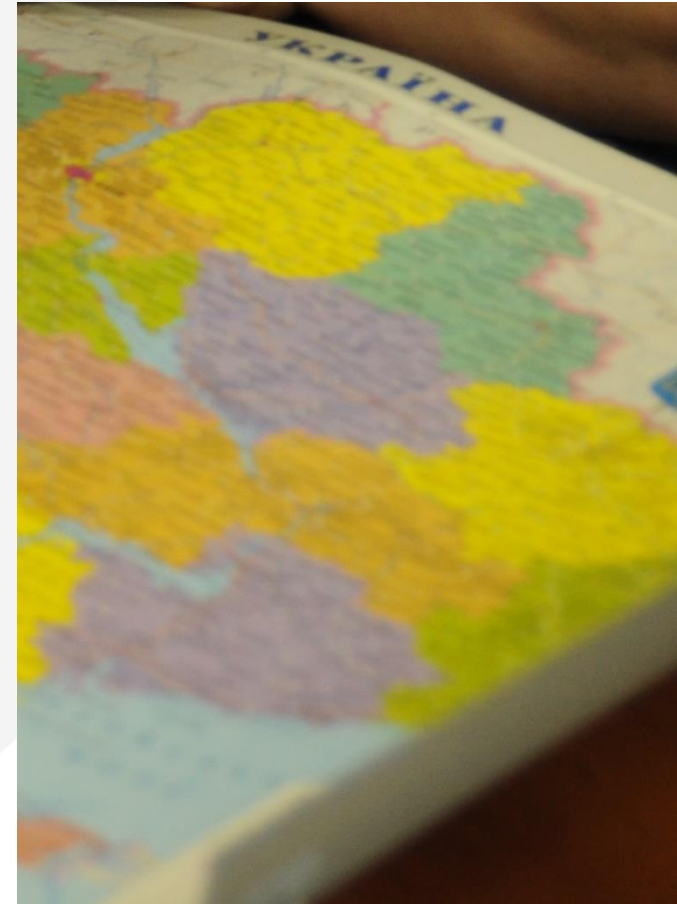
Reforma oświaty w Ukrainie

NUSz („Nowa ukraińska szkoła”) to termin, który często można usłyszeć w kontekście reformy. To nazwa pierwszego etapu reformy oświaty, który rozpoczął się 1 września 2018 roku i zmienił programy i podejście do nauczania uczniów szkoły podstawowej. Młodszy uczniowie, którzy rozpoczęli wtedy naukę, będą uczyć się dłużej – 12 lat, zamiast 11 lat, jak wcześniej. Wraz z dorastaniem uczniów „Nowej ukraińskiej szkoły” będzie odbywała się reforma kolejnych poziomów kształcenia.

W przypadku bazowego szkolnictwa średniego stopniowe zmiany miały być wprowadzane od **1 września 2022 roku**.

W przypadku profilowanego szkolnictwa średniego – od **1 września 2027 roku**.

Cały proces reformy oświaty w Ukrainie zgodnie z planem miał zostać ukończony w **2030 roku**.

Reforma oświaty w Ukrainie

16 stycznia 2020 roku weszła w życie nowa ustawa o pełnym ogólnym szkolnictwie średnim. Zgodnie z nią, szkoły zostaną podzielone na trzy grupy:

- szkoła podstawowa (tak jak teraz, cztery lata)
- bazowa szkoła średnia (gimnazjum, 5 lat nauki, klasy V-IX)
- szkoła profilowana (liceum lub koledż, trzy lata, klasy X-XII).

Na następnym slajdzie można zapoznać się ze schematem [planowanej](#) struktury szkolnictwa. Nowe podejście upraszcza w dużym stopniu i porządkuje organizację i nazewnictwo szkół na różnych poziomach nauki. Na kolejnym slajdzie znaleźć można więcej informacji o obecnej organizacji szkolnictwa średniego ([jeszcze przed reformą](#)). Dla polskich partnerów może być odkryciem, że nazwy o podobnym brzmieniu mogą dotyczyć zupełnie innego wieku dzieci w porównaniu z Polską.

Transformacja szkoły ukraińskiej została zaplanowana na wzór zachodni. W pewnym stopniu opiera się także na doświadczeniu reform w Polsce.

Planowana (docelowa) struktura systemu oświaty w Ukrainie

Szkoła podstawowa

- Uczniowie w wieku 6-10 lat.
- 4 klasy podzielone na dwa etapy: adaptacyjny (klasy I-II) i główny (klasy III-IV).
- W ciągu 4 lat lekcje prowadzone są przez jedną nauczycielkę lub jednego nauczyciela, oprócz takich przedmiotów jak wychowanie fizyczne, język obcy, podstawy informatyki, plastyka, muzyka.
- Egzamin - państwowy podsumowujący sprawdzian.

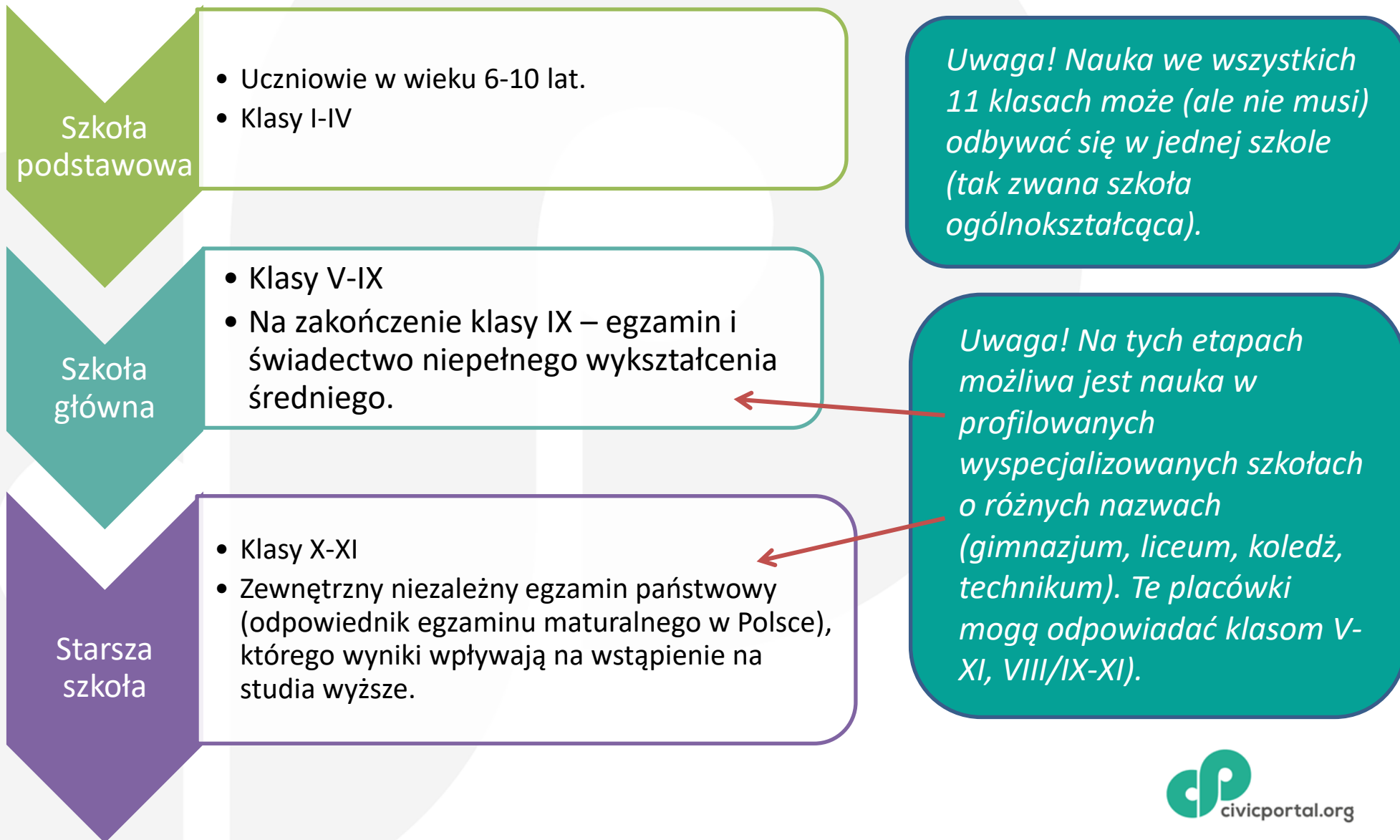
Gimnazjum

- Bazowa szkoła średnia.
- 5 klas: uczniowie w wieku 11-15 lat.
- Zewnętrzny niezależny państwowy podsumowujący sprawdzian.

Liceum lub koledż

- Profilowana szkoła średnia.
- 3 klasy: uczniowie w wieku 16-18 lat.
- Możliwa nauka w liceum akademickim (ogólnokształcącym) lub zawodowym
- Zewnętrzny niezależny egzamin państwowy (odpowiednik egzaminu maturalnego w Polsce)

System oświaty w Ukrainie wg stanu na 2021-2022

2

STRUKTURA SYSTEMU OŚWIATY

Organy prowadzące szkół

W Polsce większość szkół podstawowych jest prowadzona przez samorządy lokalne, ale mogą też być szkoły prywatne lub szkoły, prowadzone przez organizacje pozarządowe. Wszystkie organy prowadzące otrzymują subwencję oświatową z budżetu państwa, a jej wysokość zależy od liczby uczniów. Jakość pracy szkoły nadzoruje kuratorium oświaty, zgodnie z określonymi przez państwo wymaganiami.

Ukraińska reforma oświaty zbiegła się z reformą decentralizacyjną, w wyniku której zostały utworzone zjednoczone gromady terytorialne. W gromadach organy samorządowe będą decydować o kwestiach związanych z oświatą.

Szkoły podstawowe i gimnazja prowadzone są właśnie przez te organy. W tym kontekście warto wspomnieć o tak zwanych szkołach zbiorczych (ukr. опорні школи). W gromadach, gdzie jest kilka małych wiejskich szkół podstawowych, wybierana jest szkoła, na bazie której prowadzona będzie nauka dla uczniów klas V-IX. Takie szkoły uzyskują szczególne wsparcie samorządów, a skupienie uczniów w jednej szkole pozwala zapewnić wiejskim dzieciom edukację na lepszym poziomie.

Porównajmy – szkolnictwo podstawowe w Polsce i w Ukrainie

Warto uwzględnić, że nazwa „szkoła podstawowa” w Polsce i na Ukrainie oznacza szkoły dla dzieci w innym wieku.

W Polsce w szkole podstawowej są dzieci w wieku 7–15 lat.

Szkoła podstawowa składa się z dwóch etapów:

- trzyletnia edukacja wczesnoszkolna, prowadzona przez jedną nauczycielkę lub jednego nauczyciela;
- pięcioletnie nauczanie w systemie przedmiotowym.

Na Ukrainie do szkoły podstawowej uczęszczają dzieci w wieku 6–10 lat.

Szkoła podstawowa składa się z dwóch etapów:

- adaptacyjnego (klasy I-II),
- głównego (klasy III-IV).

W ciągu 4 lat lekcje prowadzone są przez jedną nauczycielkę lub jednego nauczyciela, oprócz takich przedmiotów jak wychowanie fizyczne, język obcy, podstawy informatyki, plastyka, muzyka.

Porównajmy – szkolnictwo średnie w Polsce i w Ukrainie

W przypadku szkół średnich w obydwu krajach wystąpił etap przejściowy, w którym równolegle toczyła się nauka w systemie starym i nowym. Starsi uczniowie jeszcze kończą naukę według starego modelu, nowi zaczynają uczyć się już według nowego.

Jeśli popatrzymy na etap szkolnictwa średniego, w Polsce struktura jest bardziej uporządkowana i jednoznaczna. W przypadku Ukrainy reforma zaczęła się trochę później i ma stopniowy, rozciągnięty w czasie charakter. Na końcowym etapie struktura szkolnictwa średniego będzie bardziej uporządkowana, a nazwy różnych szkół będą bardziej jednoznacznie wskazywać na dany etap kształcenia.

Szkolnictwo średnie w Polsce

Do szkół średnich w Polsce uczęszcza młodzież w wieku 16-19 lat.

W pierwszych klasach takich szkół w 2019 roku rozpoczęli naukę zarówno absolwenci gimnazjów (nazwa etapu szkolnictwa przed reformą), jak i absolwenci szkół podstawowych. W przyszłości będą to robić absolwenci szkół podstawowych po złożeniu egzaminu.

Szkolnictwo średnie obejmuje następujące rodzaje szkół:

- **czteroletnie licea ogólnokształcące** – przygotowują uczniów do egzaminu maturalnego i dalszego studiowania w wybranym kierunku;
- **pięcioletnie technika** – program jest podzielony pomiędzy zdobywaniem określonych umiejętności zawodowych, a przygotowaniem się do egzaminu maturalnego, który jest przepustką do dalszych etapów kształcenia;
- trzyletnie **szkoły branżowe** pierwszego stopnia i dwuletnie drugiego stopnia – zajęcia skupione są na praktycznej nauce zawodu.

W latach 2019/2020–2021/2022 trwa proces „wygaszania” 3-letnich liceów (gdzie wg starego systemu kończą kształcenie absolwenci już zlikwidowanych gimnazjów). Te ostatnie klasy działają na bazie już nowych 4-letnich liceów.

Szkolnictwo średnie na Ukrainie

Szkolnictwo średnie na Ukrainie funkcjonuje na razie „po staremu”, czyli reforma nie objęła tego poziomu szkolnictwa. Zmiany miały zacząć się od września 2022 roku. Chociaż niektóre wyspecjalizowane szkoły ogólnokształcące już nazywają się „liceami”, i kształcą się tam też młodzi uczniowie. Szkolnictwo średnie w chwili obecnej obejmuje:

- Szkoły średnie – klasy V-XI (uczniowie w wieku 11–17 lat)
- Gimnazja – uczniowie w wieku 11–17 lat
- Licea – przeważnie uczniowie w wieku 15–17 lat
- Szkoły zawodowe – uczniowie w wieku 15–17 lat
- Technika – uczniowie w wieku 15–17 lat
- Koledże – uczniowie w wieku 15–17 lat

Do szkół zawodowych, techników, koledży uczniowie są przyjmowani po ukończeniu IX klasy szkoły średniej w zależności od wyników egzaminów. Po ukończeniu absolwenci otrzymują kwalifikację o pewnym profilu i mogą pracować w zawodzie.

Szkolnictwo średnie na Ukrainie po reformie

Po wdrożeniu reformy struktura będzie trochę prostsza. Następnym etapem po czteroletniej szkole podstawowej to bazowa szkoła średnia, która będzie nosiła nazwę **gimnazjum**, obejmująca jeszcze pięć lat nauki. W gimnazjach mogą uczyć się uczniowie klas V–IX lub nawet klas I–IX. Po każdym etapie, czyli po klasie IV i IX, uczniowie będą zdawać państwowy egzamin podsumowujący.

Następnym etapem – **profilowana szkoła średnia**, która będzie miała status **liceum** akademickiego lub zawodowego. Nauka będzie trwała trzy lata. **Licea akademickie (ogólnokształcące)** – to placówki szkolne, gdzie uczniowie będą wybierać określone profile (kierunki) i na wyższym poziomie opanowywać przedmioty, potrzebne później na studiach wyższych. **Licea zawodowe** będą dawały podstawy tych zawodów, których wykonywanie nie wymaga wyższego wykształcenia. Rekrutacja będzie odbywać się w drodze konkursu. Uczniowie będą wybierać zawód, który chcą opanować równoległe ze zdobywaniem ogólnego wykształcenia średniego. Na zakończenie szkoły otrzymają świadectwo zdobycia wykształcenia i dokument o kwalifikacji zawodowej.

Rok szkolny ma być dłuższy niż obecnie i ma trwać od 1 września do 1 lipca.

Pamiętajmy o wieku uczniów

Nazwa placówki szkolnej może wprowadzać w błąd. Podobne w języku ukraińskim i polskim nazwy (np. gimnazjum-гімназія i liceum-лицей) mogą oznaczać różne typy placówek szkolnych.

Może być też tak, że będą dzieci w tym samym wieku z polskiej szkoły podstawowej i ukraińskiej placówki średniej szkoły ogólnokształcącej, która na Ukrainie może nazywać się „liceum” albo „gimnazjum”.

Dlatego istotne jest, aby weryfikować wiek uczniów, a nie polegać tylko i wyłącznie na nazwach szkół.

Zwróćcie uwagę na to, że na chwilę obecną (przed zakończeniem reformy) na Ukrainie szkoły średnie kończą uczniowie zazwyczaj o rok młodsi, niż w Polsce.

liceum ≠ лицей! gimnazjum ≠ гімназія!

3

KALENDARZ ROKU SZKOLNEGO

09

Waga 22 IX - 22 X

2020

Wrzesień

Pn / Mo/Mo/ΠΗ

Wt / Tu/Di/Bt

Śr / We/Mi/Cp

Cz / Th/Do/4r

Pt / Fr/Fr/Πr

So / Sa/Sa/C6

N / Su/So/Hp

36

1
Idziego
Bronisławy
Bronisława2
Stefana
Wilhelma
Juliana3
Grzegorza
Izabeli
Szymona4
Rozalii
Rózy
Idy5
Doroty
Teodora
Wawrzyńca6
Beaty
Eugeniusza
Michałiny

37

7
Melchiora
Reginy
Marka8
Marii
Radosława
Adrianny9
Piotra
Sergiusza
Anieli10
Łukasza
Mikołaja
Aldony11
Jacka
Hiacyntha
Dagry12
Marii
Gwidona
Amadeusza13
Jana
Eugenii
Filipa

38

14
Bernarda
Alberta
Roksany15
Nikodema
Albina
Lolity16
Kornela
Edyty
Kamili17
Roberta
Hildegardy
Franciszka18
Stanisława
Ireny
Irmy19
Januarego
Teodora
Konstancji20
Eustachego
Dionizego
Filipina

39

21
Mateusza
Hipolita
Jonasza22
Tomasza
Maurycego
Joachima23
Bogusława
Tekli
Poli24
Gerarda
Hermana
Mirosława25
Władysława
Aurelii
Kamila26
Kosmy
Damiana
Justyny

27

28
Michała
Gabriela30
Hieronima
Zofii
Soni

23 IX - Jesień • 30

Kalendarz roku szkolnego na Ukrainie

Rok szkolny: 1.09 - 30.05 (7.06)

- Składa się z 2 semestrów:

I semestr: 1.09 - 25.12 (30.12),

- W tym przerwa jesienna – ostatni tydzień października.
- Dodatkowe dni wolne: 14.10 – Dzień Sił Zbrojnych.

Ferie między semestrami: 25 (30).12 – 14 (20).01

II semestr: 14 (20).01- 30.05 (7.06)

- W tym przerwa wiosenna – ostatni tydzień marca lub tydzień w okresie Świąt Wielkanocnych.
- Dodatkowe dni wolne: 8.03 – Dzień Kobiet, 1.05 – Międzynarodowy Dzień Solidarności Ludzi Pracy, 9.05 – Dzień Zwycięstwa.
- Pierwsze 2 tygodnie czerwca: egzaminy uczniów klas IX; możliwa specjalna praktyka dla uczniów klas X; tydzień szkolno-wycieczkowy dla uczniów klas V-VIII. Termin zakończenia roku szkolnego może różnić się o 5-7 dni w zależności od miejscowości; niekiedy nawet między szkołami w tym samym mieście.

Wakacje: środek czerwca – 31 sierpnia

Kalendarz roku szkolnego w Polsce

Rok szkolny: 1.09 - pierwszy piątek po 20.06

- Składa się z 2 semestrów:

I semestr: 1.09 - 31.01

- Zimowa przerwa świąteczna z okazji Świąt Bożego Narodzenia 23.12-31.12.
- Dodatkowe dni wolne: 1.11 – Wszystkich Świętych; 11.11 – Dzień Niepodległości; 6.01 – Święto Objawienia Pańskiego.

Ferie: 2 tygodnie w styczniu/lutym (każde województwo ma swoje terminy).

II semestr: 1.02- pierwszy piątek po 20.06

- Sześciodniowa wiosenna przerwa świąteczna w okresie Świąt Wielkiej Nocy (obchodzonych zgodnie z kalendarzem gregoriańskim).
- Dodatkowe dni wolne: 01.05 – Międzynarodowe Święto Pracy, 03.05 – Święto Konstytucji; Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej (zwana Bożym Ciałem) – zawsze wypada w czwartek – święto ruchome obchodzone 60 dni po Wielkiej Nocy. Piątek po Bożym Ciele też jest dniem wolnym od zajęć dydaktycznych.

Wakacje: koniec czerwca – 31 sierpnia

Specyfika roku szkolnego

W Polsce pod koniec kwietnia po ukończeniu szkoły podstawowej uczniowie zdają pierwszy zewnętrzny egzamin, którego wyniki są decydujące przy wyborze następnego etapu kształcenia. Egzamin ośmioklasisty jest organizowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i składa się z trzech części: język polski, matematyka i język obcy. Wyniki tego egzaminu decydują o przyjęciu uczniów do szkół średnich. Z kolei egzaminy maturalne (których wyniki decydują o przyjęciu na studia wyższe) w liceach i technicznych szkołach średnich odbywają się w maju (zazwyczaj w okresie 4–22 maja).

Tymczasem w przypadku Ukrainy „gorący” okres przypada na dwa pierwsze tygodnie czerwca. W tym okresie uczniowie klas dziewiątych mają egzaminy, a niektóre klasy dziesiąte mają praktyki (w zależności od profilu placówki szkolnej).

4

AKTUALNA SYTUACJA

Ukraina – jak teraz działa szkoła?

Rosyjska inwazja na Ukrainę wpływa na wszystkie sfery życia, w tym na funkcjonowanie szkoły. Jedną odpowiedzi na obecną sytuację w obszarze edukacyjnym jest projekt „Nauka bez granic” uruchomiony przez ukraińskie Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej we współpracy z telewizją i internetowymi platformami telewizyjnymi. Zadaniem projektu jest umożliwienie kontynuowania realizacji programu nauczania z wykorzystaniem narzędzi zdalnych. Aktualne informacje dostępne są na [stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy](#).

Oprócz tego Ministerstwo Edukacji i Nauki Ukrainy [opublikowało plan zajęć dla poszczególnych klas](#) wraz z materiałami edukacyjnymi w formie filmów lub podręczników.

<https://fed.org.pl/pomoc-dla-ukrainy-edukacja>

Przydatne materiały edukacyjne

Nauczycielom, rodzicom i wszystkim osobom zaangażowanym we wspieranie uchodźców przybywających do Polski polecamy informacje i materiały przygotowane przez instytucje i organizacje pozarządowe. Są wśród nich wskazówki metodyczne, scenariusze zajęć, informacje formalne o sytuacji uczniów, poradniki i książki.

Tematy dotyczą nauczania poszczególnych przedmiotów, języka ukraińskiego, nauczania o wojnie i jej konsekwencjach, szkoły wielokulturowej, etc. Znajdują się tu materiały do wykorzystania w pracy zarówno z uczniami ukraińskimi, jak i polskimi. Polecamy korzystanie ze zgromadzonych materiałów i zachęcamy do ich rozpowszechniania!

[LINK DO MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH](#)

Przemiany w regionie

**Platformę e-learningową Civicportal
prowadzi Fundacja Edukacja dla Demokracji
w ramach programu RITA - Przemiany w regionie.**